

Bajnokné Vincze Orsolya:

Az anyaszerep változásai

- Miben más ma szülőnek lenni? -

1. Társadalmi hatások, elvárások változása

„Nagyanyáink nem sokat meditáltak azon, hogy anyák lesznek-e vagy sem, tették azt, amit elvártak tőlük. Huszonéves korig Lajosnénak és anyának illett/kellett lenni, hogy ne nézzék ki az embert a társadalomból.”ⁱ Azért kellett anyává válni, mert nem használtak fogamzásgátlást, és azért kellett Lajosnénak lenni, mert egy nő egyedül nem volt életképes, nem tudta volna eltartani a gyereket, társadalmi, gazdasági, életszervezési okokból.

A régebbi generációk világával ellentétben manapság nem a házasságkötés „velejárója” az anyává (ill. szülővé) válás, legtöbb esetben tudatos döntés kérdése. Viszont ha már döntést hozunk, akkor különböző feltételek teljesüléséhez kötjük az elhatározásunkat. Ezek lehetnek anyagi, egzisztenciális, tanulmányi, munkahelyi vagy éppen az érzelmi felkészültség szempontjai. Ennek következtében általában későbbre tehető az első gyerek érkezésének ideje az előző nemzedékekhez képest.

1.1. A fogamzásgátláshoz való viszony

Míg a hetvenes-nyolcvanas években sok borkorbeli nagycsaládban születtek „nem tervezett, de szeretettel elfogadott” gyerekek, addig manapság nagyon ritka az, hogy valahol egynél több gyerek csússzon be „véletlenül”. Részben a fogamzásgátláshoz való viszonyunk változása miatt születik kevesebb gyerek, pl. az egyházi tiltás ma már senkit sem érdekel, mert nem tekintjük erkölcsi kérdésnek a védekezést (leszámítva az abortuszt). Ez nem is beszédtema a közösségekben; talán éppen azért, mert nem probléma.

1.2. Meddőség

Másrészt viszont nem elhanyagolható változás, hogy míg 1989-ben az átlagos spermaszám 73,6 millió/ml volt, 2005-ben viszont már csak 49,9 millió/ml (tehát 16 év alatt 2/3-ára csökkent), pedig a '89-es adat is alig több, mint a fele az 1940-ben mért számoknak (65 év alatt 66%-os csökkenés)!ⁱⁱ Ma már minden ötödik pár termékenységi problémákkal küzd.

Másfelől a meddőség azzal is összefüggésben van, hogy ki mikor szánja rá magát a gyermekvállalásra. Amíg az 1960-as években az első alkalommal szülő nők átlagéletkora még 22-23 év volt, az ezredforduló után néhány évvel már 26-27 év. Az adatok mutatják, hogy ezzel párhuzamosan nő az életkorral összefüggő meddőségi gyakoriság is.ⁱⁱⁱ

1.3. Egzisztenciális döntések

A házasságkötések ideje is később történik, mint szüleink idejében, és bár előfordul, de nem jellemző az sem, hogy a lányok a tanulmányaik befejezte előtt elkezdjenek gyerekeket szülni (vö. *Anyu annak idején az 5. kisbabájával – velem – diplomázott, Judit szintén Kristóf néhány hónapos korában készült az államvizsgájára*). A házasságkötések száma Magyarországon 2010-ben kevesebb, mint a fele az 1980-as adatoknak (1980-ban 80 331, 2010-ben 35 520). Ehhez képest a válások aránya dinamikusan emelkedik, míg az 1980-as években 1000 házasságkötésre 346 válás jutott, addig 2010-ben már 672.

A későbbi gyerekvállalásra az egzisztenciális biztonságérzet miatt lehet szükség: a legtöbben fontosnak tartják, hogy legyen diplomájuk, ill. munkahelyük, hogy a kisgyerekes időszak utáni években is el tudjanak helyezkedni. A válások számának emelkedése is arra figyelmeztet, hogy megalapozottan, több év harmonikus együttélés után vállaljunk gyereket, amikor már meggyőződünk róla, hogy jól választottunk párt, és lelkileg és egzisztenciálisan is készen vagyunk a családbővülésre. Más kérdés, hogy ez a stratégia beválik-e.

Eszembe jut egy vicc, biztosan ismeritek: Két ember beszélget, azt mondja az egyik: - Van két szép gyerekem. Ötből kettő nem is olyan rossz arány.

Ma azt hiszem a társadalomban sokkal jellemzőbb a „legyen inkább csak kettő”, de mindkettő legyen szép, okos, tehetséges, ügyes, önálló, jólnevelt, vagány... hogy ne legyen sok probléma vele és ne érhesse szó a ház elejét. Ez a beállítódás (mára kialakult korszellem) indirekten is formál mindannyiunkat. Ha valahol az átlagnál több gyerek van, ott két kérdés merül fel. Az első: egy apától, egy anyától? A második: akkor vallásos a család? Valami bibinek lennie kell, mert „épeszű” ember ilyet nem csinál. (Mivel mi mind szeretnénk épeszű embereknek látszani, csak indokolt esetben szeretnénk eltérni a korosztályunkban jellemző átlagtól, ha a lehetőségeink és a talentumaink együttesen megengedik ezt.)

A gyerekvállalás későbbre tolódásában és a gyerekszám csökkenésében komoly szerepe van annak, hogy a rendszerváltás után a munkahely és a megélhetés sokkal bizonytalanabbá vált. Régen stabilabb szociális háttérrel rendelkezett a társadalom, nem volt kérdés, hogy pl. egy mérnök és egy orvos vállalhat-e 4 gyereket, mert biztosan el tudták tartani őket. Ma önerőből lakáshoz jutni még „divatos” (azaz jól fizető) szakmaválasztás esetén is 8-10 évig tart. (Az albérletben lakást pedig túl bizonytalannak tartja a magyarok túlnyomó része.) Ezért a társadalom (egy része) olyan anyagi elvárást is támaszt a szülőkkel szemben, hogy lakással, vagy legalábbis jelentős támogatással segítsék a házasulandó gyerekeik fészekrakását. Sokakat ez is meggondolásra készíten a gyerekvállalással és -számmal kapcsolatban.

Az „amennyit az Isten ad” családtervezési mód tehát megszűnt, mára inkább az óvatos és kiszámítható modell lett jellemző.

1.4. A nőekkel kapcsolatos elvárások

„Az anyákkal szemben az elvárások nőttek és párhuzamossá váltak: legyen jó anya + kívánatos nő + kiváló munkaerő + remek háziasszony. Ez többek között a média által sugallt szupernő-képnek „köszönhető”.^{iv} Nem csoda, hogy ennek akarunk megfelelni, hiszen az internetes újságok (és valószínűleg a papíralapúak is) ilyen címekkel vannak tele:

- 7 lépés a szülés utáni fogyásért
- Újszülöttek más szemszögből
- A 9 hónap vívódásai
- Mióta gyerekünk van, nem kíván a párom

- Minden megváltozott körülöttem – Ital és anyaság
- Félünk a gyerektől, mert drága

És még annyira nem is hatásvadász címek ezek.

2. **Női szerepek (akkor és most)**

A hagyományos női szerepek:

Anya – aki otthon marad a közösen vállalt gyerekekkel (eléggé alulértékelt „státusz”, mivel nem termel új értéket, csupán a családi élet folyamatosságát tartja fenn)

Feleség – aki gondoskodik a férfiről, engedelmes, visszahúzódó, a család szempontjait a saját érdekei elé helyezi (léte férjétől függött, nem volt születésszabályozás, se önálló pénzkereseti lehetősége, ügyesen őrizhette otthon a tűzhely melegét)

Szerető – aki képviseli a testiséget, vonzerőt, a nemző szexualitást (ha akarja, ha nem :))

A modern női szerep:

Dolgozó nő – a hivatásának élő, szabad akaratából és képességeinek megfelelően munkát vállaló nő (a XX. század társadalmi-gazdasági változásainak hatására kerülhetett be a repertoárba)

A patriarchális szemlélet véget érésével és az individualizáció elkezdődésével a nőknek egyre nagyobb igénye lett az önépítésre, önfelkészítésre. A tanulással töltött évek nem fejeződnek be 18-21 évesen. Szeretnénk bepótolni, amit elmulasztottunk (vagyis elmulasztottak a nőelődjeink), szeretnénk megmutatni, hogy megálljuk a helyünket a munkahelyeken is, nemcsak a tűzhely mellett, viszont ez az időnk és energiáink nagyobb mértékű összehangolását igényli. Ezt „nehezíti” az a körülmény is, hogy ma egy fiatal nőnek jóval több lehetősége van az életben bármit is elérni, mint 30+ évvel ezelőtt. Nem kerül semmibe olyan célokat kitűzni, amik akár „meg is valósíthatók”, de nem egyeztetetők össze a gyerekvállalással. A nagy, meg nem valósult álmainkat veszteségként élhetjük meg, akkor is, ha igazából nem a realitás talaján álmodoztunk. Tehát a reálisan elérhető célok is és a nem reálisan elérhető célok is megjelennek a veszteséglistánkon, mert nem akarjuk, hogy elmenjen mellettünk az élet. Kicsit megfelelni a szuper-nő képnek, elismertnek lenni és előre lépni a munkahelyen, vonzó, szexi nőnek maradni szülés után, jó anyának lenni otthon, tehát tökéletesen integrálni a különböző ránk váró szerepeket.

A leendő gyerekeink számát és születési dátumát a társadalmi elvárásokhoz, a már kialakult (vagy megteremtett) körülményeinkhez és a jó esetben reális életterveinkhez igazítjuk. Mivel nagyon sok a bizonytalanság a saját jövőnkkel kapcsolatban is, félünk, hogy a gyerekeink még nehezebb helyzetbe kerülnek. Európa termékenységi térképét^v nézve elmondható, hogy jellemzően ott magasabb a születések arányszáma, ahol vagy erősen vallásos a népesség (Írország, ill. a brit és francia muszlimok), vagy a társadalom komoly lépéseket tett a nemi egyenjogúság és az anyák újbóli munkába állása érdekében (skandináv országok, Hollandia, Dánia).

Azt hiszem, ma Magyarországon „nem támogatott” túlzottan az anyaság. A gyed/gyes rendszere nem kedvez a korai gyermekvállalásnak, hiszen annyi ideig jár, amíg előtte biztosított volt az anya (ill. maximum 2+1évig). A gyed/gyes lejárta után sokaknak ideális lenne csak 4 órában (vagy 6 órában) visszamenni dolgozni, hogy fokozatosan távolodjanak el a kisgyerekek mellől, de a legtöbb cég ezt nem engedheti meg magának. Egy 4 órás állás nem termel ki annyi adóterhet, amennyit rá kell költeni a munkavállalóra. Az állásinterjúkon elméletileg nem lehetséges a nemi diszkrimináció, de sokszor mégis hátrányban van egy családalapítás előtt álló nő egy ugyancsak családalapítás előtt álló férfival szemben. (Úgy tudom, Norvégiában és Svédországban a kisgyerekekkel otthon töltött hónapok egy részét kötelezően az apának kell vállalni^{vi}, tehát náluk valóban nem kerül versenyhátrányba a nő.)

Az anyagiakon, munkahelyi előmenetelen túl a „nem támogatottság” abban is megmutatkozik, ahogy a társadalom viszonyul a gyerekek jelenlétéhez. Bár igaz, az elmúlt 20 évben nagyon sokat javultak a kisgyerekekkel való ügyintézés feltételei: (részben) az akadálymentesített közlekedés megvalósítása, a dohányzás tiltása zárt területen, vagy a pelenkázók biztosítása miatt. Ennek ellenére kisgyerekekkel, netán több kisgyerekekkel továbbra is igen komoly kihívás bizonyos ügyek elintézése (pl. felnőtt orvosi ellátás). A társadalom ilyenkor elvárja, hogy a szülő gyerekvagyát találjon, ami viszont egyre nehezebb, mivel a nagymamák jelentős része még nem nyugdíjas.

3. Gyerekneveléssel kapcsolatban elérhető szakirodalom változása

A nyolcvanas években Dr. Spock könyve volt a gyermeknevelés „bibliája”, bár valójában nagyanyáinknak íródott. (Így abban az időben forradalmi újdonságnak és rendkívül liberálisnak számított.) Ma már minden könyvesboltban külön részlege van a gyermekneveléssel és a fejlődéslélektannal foglalkozó könyveknek. Ezek között rengeteg a szemét, de nagyon sok a valós értéket hordozó is, bár mivel a legtöbb könyv csak egy-egy aspektusból vizsgálja a gyermeknevelés kérdését, mindezt nagyon nehéz szintetizálni. Általában igaz az, hogy sokkal-sokkal több információ áll rendelkezésünkre a gyereknevelésről, mint korábban, ez viszont sokszor kifejezetten bizonytalanná teszi a szülőt: „*vajon nem épp most okozok-e sérülést a gyermekemnek?*”. És mivel nagyon kevesen érzik magukat tökéletes szülőnek, ezért korunk szülőire jellemző a folyamatos lelkiismeret-furdalás. (Ez persze újabb könyvek megvételére sarkall, ami nagyon előnyös a kiadóknak.) A szakirodalom sokfélesége ugyanakkor felszabadító is lehet, mert ha már nem vagyunk tökéletesek, legalább találunk olyat is, ami éppen minket igazol.

Szakirodalomtól és felkészültségtől függetlenül egészen biztos, hogy lelki sérülés nélkül nincs nevelés, és nincsen objektív mérce arra vonatkozóan, hogy ki a jó szülő és ki nem, ki neveli jól a gyereket és ki nem. Talán régebben kisebb hangsúlyt is kapott ez a kérdés. A fiatal közösségeinkben sokat foglalkozunk a saját gyerekkorunkkal, és ebből kiindulva próbáljuk eldönteni, hogy a saját gyerekeinknél mit akarunk ugyanúgy és mit akarunk máshogy csinálni, mint a szüleink.

4. Szülői energia-befektetés változása

Jelenleg az anyák életében a „gyerek” lett a kiemelt FELADAT.

A világ felgyorsulása miatt, azt hiszem, a gyerekek életében is fontosabbá vált a szülői jelenlét, mint korábban volt. Régen kevésbé féltek egyedül vagy kortárs csoportban hagyni a gyereket, és ezzel szorosán összefüggő módon a gyerekek talán kevésbé féltek egyedül maradni. Ugyan ma is sokan vannak, akik kezdetektől fogva inkább „lepattintanak” a gyerekeiket (vagy beültetik őket a tévé elé), mégis úgy tapasztalom, hogy a mai szülők többet foglalkoznak, többet játszanak, szóval több *minőségi időt* töltenek a gyerekekkel, mint egy generációval korábban. Ez az együttlét valószínűleg nagyban erősíti a szülő-gyerek kapcsolatot (bár ennek felméréséről nincs információ), és általában gyorsítóan hat a gyerekekre, mivel a szülő nem szokta kivárni, amíg a gyerek hosszasan megnézeget vagy nyolcvanszor is rosszul próbál a helyére rakni egy fakockát, hanem aktív részese lesz a gyerek játékának, óhatatlanul felnőttesebbé téve azt. Ha többen játszanak, akkor is fontosnak tartja, hogy beleszóljon, „rendet tegyen”, ha igazságtalanságot vagy durvaságot érzékel. Mindez rengeteg időt leköt, ezért sokszor a háztartási és az élethez tartozó egyéb dolgok csak nagyon kapkodva férnek bele abba az időbe, amikor a gyerek éppen alszik. Ezért talán elmondható, hogy a mai szülő (elsősorban az otthon maradó anyuka) általában fáradtnak érzi magát.

Talán a szakirodalom hatására a szülői felelősségtudat nagyobb lett. Felelősnek érezzük magunkat azért, hogy a gyerekünk mivé válik, hogy jól tanul vagy nem, kamatoztatja-e a talentumait, vagy esetleg a figyelmünk hiánya miatt kiaknázatlanul vész el benne a tehetség. Magunkat okoljuk, ha csalódás éri vagy szorong. Sok (elsősorban értelmiségi) szülőre jellemző, hogy a lehető leginkább

saját kezükben akarják tartani a gyermekük társaságát és idejét: minél később menjen óvodába a gyerek, ne maradjon napközis, ehelyett viszik különóráról különóra. Ez persze sok szülői odafigyelést igényel. Sőt, mivel a közeli iskola sokszor nem megfelelő és egyedül utazni sokan nem engedik a gyerekeiket (mert a mai világ „veszélyes”), ezért már a puszta iskolába járás (vivés) is komoly logisztikát és energiát igényel a szülőktől.

Megváltozott a környezetünk is. Általában lakásban élünk, így sok olyan ház körüli teendő megszűnt, amire a korábbi generációk több időt fordítottak. A rendszeres kerti munka (pl. a veteményes gondozása, aminek a gyümölcsét az egész család élvezhette), a természethez való kötődés tudása elveszett, a szabad levegőn való testmozgás is kevésbé kap teret, pedig gyerekek és felnőttek egyaránt hasznos és egészséges lenne ma is. A „nagymosás” a gépesített háztartásban szintén nem visz el annyi időt, mint régen, de említhetjük a varrást, kötést, horgolást is, ami mára inkább csak hobbi lett, mint szükségszerű anyai teendő. Tehát ahogy megváltozott a környezet, úgy megváltoztak az anyai elfoglaltságok is. Amíg több generáció élt együtt, az anyai feladatok természetesen hagyományozódtak anyáról lányára: hogyan kell lázat csillapítani, fertőtleníteni, milyen altatódalok vannak stb. Ma ezeket újra meg kell tanulni, jobb híján az Internetről.

5. Reform módszerek - Kötődő nevelés, igény szerinti szoptatás, együtt-alvás...

Varró Dániel: Kötődő nevelés

(ezt a gyermekünk szalvétával

letakart feje fölött

falatozva kell mondogatni)

Mutogatnak sokat énrám:
"de helyes kis batyu, lám!"
Hisz a hátára kötözve
cipel engem anyukám.

S ha elől van a kendő,
mibe engem kötözött,
megesik, hogy a fejemre
potyog egy kis körözött.

Vagy előre, a hasára
kötöz erszényszerűen,
azután így tereget, meg
vacsoráztat derűsen.

A kötődő nevelésnek
folyománya az a tény,
hogy a gyermek leevődik,
ha nincs szalvéta a fején.

Nagyon sokan hívei az ún. kötődő nevelésnek, óriási irodalma van az interneten, rengeteg ezzel kapcsolatos információ olvasható^{vii}

„A kötődő nevelés olyan gyermeknevelési stílus, amely arra irányul, hogy a kisgyerek és a szülők között erős, érzelmileg stabil kötődés jöjjön létre. Ennek a kötődésnek a talaján lesz képes a gyermek arra, hogy a világban és önmagában bízó emberré váljon, hogy tisztelettel és empátiával viszonyuljon majd másokhoz (hiszen őhöz is így viszonyultak), hogy szeretettel teli kapcsolatokat tudjon kialakítani, de ne dőljön be kritikátlanul mindenkinek. A kötődő nevelés alapelve, hogy a kisbaba és a növekvő kisgyerek érzelmi szükségletei éppolyan fontosak, mint a testiek. A

testkontaktusra, hordozásra, szeretgetésre irányuló igényt éppolyan fontos kielégíteni, mint megetetni a babát, ha éhes, fölöltöztetni, ha fázik. Csak így tud egészségesen fejlődni.”^{viii}

Jean Liedloff (amerikai író) a dél-amerikai őserdőben elszigetelt jekána indiánokat figyelte meg 2 és fél éven keresztül, és azt látta, hogy tökéletes harmóniában élnek magukkal és a környezetükkel. *Az elveszett boldogság nyomában* c. könyvében ír az indiánoknál tapasztalt gyereknevelési módszerekről: „A csecsemőket hagyni kell, hogy kibontakoztassák velük született képességeiket szükségleteik szerint. ... Ha első pillanattól kezdve az elégedettség érzését erősítjük, akkor az lesz a viszonyítási alap, nem pedig az elégedetlenség, megfosztottság érzése. ... A jekánák nagyon tisztelik egymást, a gyerekeket is egyenrangú partnerként kezelik minden szituációban születésük pillanatától. Nem foglalkoznak külön azzal, hogy mik a gyerekek szükségletei, a sajátjukat elégítik ki, végzik a mindennapi teendőiket és közben mindebben részt vesznek a gyerekek. Hordozzák őket, pántokkal, kendőkkel kötik magukra. Az első észlelések így egy tevékeny anya testéhez kötődnek.”^{ix}

Az írónek az a tapasztalata, hogy könnyedén és természetesen illeszkedik a jekána indiánok életébe minden csecsemő és gyerek. A mi társadalmunkban sokszor úgy tapasztalom, hogy szélsőségesek a nevelési módszerek: vannak, akik azt tartják természetesnek, hogy a gyerek az első pillanattól kezdve alkalmazkodjon a szülők napirendjéhez, a másik oldalon azok állnak, akik teljes mértékben, alárendelik magukat a gyermekeiknek. Azt hiszem, egyik sem lehet üdvözítő út.

A jekánáknál fontos körülmény, hogy a kisbaba folyamatos hordozása nem egyetlen személyre (az anyára) háruló feladatként jelenik meg, hanem a közvetlen közelében élő nagymamák, testvérek, nagynénik, szomszédok, a törzs tagjai mind-mind az anyuka segítségére vannak. Ezek a gyerekek úgy nőnek föl, hogy számtalan felnőttre számíthatnak, biztonságban érezhetik magukat akkor is, ha éppen nincs mellettük az édesanyjuk. A mai kötődő neveléssel is szoros kapcsolatot alakítunk ki a gyerekünkkel, de csak hozzájuk, szülőkhöz fog erősen kötődni, és nem tudom, hogy ettől kialakul-e, amit szeretnénk: a világba vetett bizalmuk, vagy az önállóságra hajlandóságuk.

Sokszor hallottam a „már el van kaptva” megjegyzést akár csak 3-4 hónapos éppen síró kedvű kisbaba fölött, aki egyszerűen csak szeretett volna az anyukájához menni. Nagymamámnak még azt „tanították”, hogy a babát csak pólyába kötözve szabad megfogni, nehogy elkényeztesse. A biztonságot nyújtó gyakori testkontaktus nem volt szokás, nehogy a szülő fejére nőjön a gyerek. A „klasszikus” nevelés hívei számára a gyereksírás csak akkor elfogadható dolog, ha konkrét oka van: éhes, hasa fáj, jön a foga stb. Ha semmi ilyesmi magyarázat nincs, akkor a gyerek igényének nem érdemes teret engedni, mert elkényeztetett lesz, és csak még többet fog sírni. Ez a felfogás akár az ellenkezőjére is fordulhat: próbálunk sírás-mentesen nevelni (ami azt jelenti, hogy minden gyereksírás valamilyen szülői reakcióval jár: babusgatás, figyelem-elterelés stb.), nemrég egy kortárs anyuka meg is fogalmazta nekem, hogy számára nem fér bele, hogy a gyereke sírjon...

Mint ahogy a szakirodalomnál is szó volt róla, rengeteg gyerekneveléssel kapcsolatos útmutatást találunk mindenhol, és ezek közül válogatva szeretnénk egészséges lelkű gyerekeket (és azzá váló felnőtteket) nevelni. Hogy kinek mi válik be, vagy mit érez magáénak, az változó. Egy biztos: ha túlzottan meg akarjuk erőszakolni magunkat egy irányzat kedvéért, abból nem fog jó kisülni. Fontos, hogy a szülők valós igényéből is származzon a hordozás/szeretgetés/kényeztetés/..., a megfelelő mennyiségben együtt töltött minőségi idő, és ne csak divatnak vagy valamilyen elvnek akarjunk megfelelni. Ami másnak bejött, nem biztos, hogy nekem is működni fog.

A személyes tapasztalatom az, hogy mind a hordozás, mind a kisbabával együtt-alvás nagyon praktikus, és segíti a kiegyensúlyozott, gondtalan együttlétet. És mi más lehetne az értelme, ha nem az, hogy az anyuka (is) jól érezze magát a bőrében, hisz akkor tud a legtöbbet adni a gyerekének. „A gyerek boldogságának kulcsa a harmonikus, saját szükségleteit felismerő, oxigéndús anya, akire nem percenként tör rá, hogy jaj, már megint. ... Ha a repülőn elfogy az oxigén, kiesnek a maszkok, az ember önkéntelenül a gyerekekre tenné azonnal, pedig fel is hívja az utaskísérő a figyelmet:

magunkra kell először! Értsd: ha az anya fel van töltődve, akkor tud adni a gyerekeinek is.”^x

Az új módszerek rövid távon több idő- és energiabefektetéssel járnak, azzal a reménnyel, hogy hosszabb távon ez megtérül (jobban alszik, kevésbé lesz problémás gyerek, jobb képességei lesznek stb). Problémásabb (manapság divatos szóval: többemeres) vagy sok kicsi gyereknel ez nagyon nehéz is lehet, ezért közvetve hozzájárulhat ahhoz, hogy kevesebb a sokgyerekes család.

6. A gyerek társadalmi értéke és a gyereklétszám változása

Az, hogy egyre kevesebb gyerek születik, önmagában megnöveli a gyerekek társadalmi értékét. Így sokkal többet teszünk a biztonságuk érdekében is, mint régen (pl. autós gyerekülés, biciklis bukósisak), fontosabb az egészség-megőrzés (pl. higiénia, táplálkozás), nagyobb élettér “jár” nekik, komplexebb (drágább) játékok, képességfejlesztő képzések stb.

A gyerekek tervezésénél csak az egyik szempont, hogy bírjuk-e a kisbabás életmódot és szeretnénk-e további apró talpakat magunk körül. Másik szempont a későbbi anyagi javak, munkahelyi lehetőségek, várható megélhetési körülmények szem előtt tartása. A mostani döntéseinkben a gyerekszámunkat nem az állítja meg, hogy mi már nem bíránk el 3-4-5 kisgyerekekkel egyszerre, egyszerűen a gyerekek növekedésével megváltozik a családban fennálló reláció. Már nem szülőkre és gyerekekre tagolódik a család, hanem minden egyes gyerekünkkel szükséges külön szülő+gyerek kapcsolatot kialakítanunk, külön időt, több egyéni figyelmet kell szánunk mindegyikükre, hogy megmaradjon a bizalmi viszonyunk (vagy adott esetben ne kallódjon el valamelyikük), így az időnk, energiánk, érzelmi telítettségünk, folyamatosan nyitott készenlétünk végessége jobban megmutatkozik.

Az ideális gyereklétszám függ a házasságunk aktuális „állapotától” is. Nem lehet a válságban lévő házasságunk megmentésének eszköze egy következő születendő gyerek, mert nem fogjuk tudni biztosítani neki azt a szerető légkört, amire szüksége van. Előfordulhat olyan is, hogy úgy érezzük, a kapcsolat nem bír el még egy várandósságot, még egy szülést, még egy átvirrasztandó évet: nemrégiben hallottam egy anyukától és nagyon tetszett: „A következő gyerekünk a házasságunk lesz, mert itt az ideje vele is többet foglalkozni.” Teljesen érthető, és igazán előremutató gondolat.

7. Epilógus: mindent meg akarok adni neki

Korunk egyik legnagyobb kísértése, hogy mindent meg akarunk adni a gyerekünknek. Gyurka bácsi arra hívta fel a figyelmünket, hogy ebbe belepusztul az emberiség, mert a „minden” sohasem lesz elég. El kell fogadni, hogy egy gyerek akkor is felnőhet egészségesen, sőt, csak akkor nőhet fel egészségesen, ha bizonyos dolgokban hiányt szenved. Az igények késleltetése ill. visszafejlesztése ugyanis hozzátartozik a fenntartható felnőtt élethez.

Manapság jellemző társadalmi felfogás, hogy a gyerekvállalás komoly anyagi teher. A mi tapasztalatunk az, hogy aktív közösségi hálóval, sok barátal rendelkező embernek a gyerekvállalás első néhány éve minimális többletkiadást jelent. De a reklámok által erősen sugallt „adj meg mindent a gyereknek, vegyél meg mindent” elvárás hatására tényleg van olyan szülő, aki a legjobb szándékkal is belerokkan anyagilag a gyerek eltartásába.

Azt gondolom, a gyerekeink egészséges fejlődéséhez a megfelelő környezet biztosítására, felnőtt és gyerek társasággal közös élményekre, beszélgetésekre és az életünk eléjük-előttük élésére van szükség. Az „életünk előttük élése” az értelmes, őszinte kommunikáció és a konstruktív problémamegoldás megmutatására ad lehetőséget. Ha ezekkel a tulajdonságokkal felvértezzük őket, bízhatunk abban, hogy megtanítottuk mindazt, ami szükséges a boldogságukhoz.

- i http://www.nlcafe.hu/eletmod/20110922/mert_nem_akar_sok_no_anya_lenni/
- ii Sok, egymásnak ellentmondó felmérés jelent meg a spermiumszám változásáról, aminek az egyik banális oka, hogy igen nehéz megbízhatóan megszámolni a spermiumokat. A felmérésekről jó összefoglalót közöl a Guardian 2012-es cikke (<http://www.guardian.co.uk/science/blog/2012/dec/05/sperm-count-fall-is-it-real>), amely felidéz egy 1992-ben publikált kutatást (<http://www.bmj.com/content/305/6854/609>), mely szerint 1940-ben 113 M/ml, 1990-ben 66 M/ml-t mértek, valamint egy új, minden eddiginél szélesebb körű kutatást (<http://humrep.oxfordjournals.org/content/early/2012/12/02/humrep.des415.abstract>), amely az 1989-es és az 2005-ös franciaországi adatokat tartalmazza.
- iii <https://www.egeszseg-portal.hu/egeszsegugyi-hirek/Hirek-erdekessegek/Mennyien-varjak-hiaba-a-golyat-118.html>
- iv SzP
- v http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/images/9/92/Total_fertility_rate%2C_by_NUTS_2_regions%2C_average_2006%E2%80%932008.PNG
- vi Svédországban és Norvégiában 16 hónap GYES-ből legalább kettőt az apának kell otthon töltenie: http://en.wikipedia.org/wiki/Parental_leave#Europe
- vii Például a La Leche Liga honlapján (http://www.lll.hu/kotodo_neveles) és a komplett Mamami fórum is erről szól (<http://mamami.hu/forum/showthread.php?t=1243>)
- viii Idézet a LLL honlapjáról
- ix <http://www.joababanak.hu/hordozas/interjuk-jean-liedloff-fal-1.-resz.html>
- x <http://csakazolvassa.wordpress.com/2012/06/14/es-a-valaszok-parainesis-lanyomnak/>

[Az előadás elhangzott 2013. június 22-én Nagyorosziiban, a VI. régió lelkigyakorlatán.]